

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «КОЗЯТИНСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена сучасним особливостям оцінки кредитоспроможності підприємств України. Проаналізовано основні критерії для оцінювання кредитоспроможності підприємства.

Ключові слова: кредитоспроможність, позичальник, фінансовий стан, банк, кредитоспроможність.

Abstract

The article is devoted to modern features of assessment of creditworthiness of enterprises of Ukraine. The main criteria for assessing the creditworthiness of the enterprise are analyzed.

Keywords: creditworthiness, borrower, financial condition, bank, creditworthiness.

Вступ

У зв'язку з економічною кризою в нашій країні все більш важливими стають банківські кредити. Однак у процесі надання позики капіталодавці зіштовхуються зі значними кредитними ризиками. Для того щоб мінімізувати втрати а також вибрати надійних партнерів, власники тимчасово вільних коштів мають здійснювати оцінку кредитоспроможності підприємств

Проблему визначення оптимальних показників для коректної оцінки кредитоспроможності позичальників досліджували сучасні зарубіжні вчені-економісти: Е. Брігем, Л. Гапенські, С. Роуз, Дж. Ф. Сінкі та інші. Також чимало вітчизняних праць присвячено вивченню оцінки кредитоспроможності позичальників. Протягом останніх років ця проблема висвітлювалась у працях українських авторів В. В. Вітлінського, О. В. Дзюблюка, Л.О. Лахтіонової, А. М. Мороза, О. В. Пернарівського та ін. Однак, сьогодні капіталодавці мають чимало проблемних позик, що свідчить про неповноту та недосконалість існуючих показників для визначення кредитоспроможності позичальника. На сьогодні все ще залишається невирішеним питання щодо оптимальних показників для оцінки кредитоспроможності позичальників.

Метою даного дослідження є формування оптимальних показників оцінки кредитоспроможності.

Результати дослідження

Оцінка кредитоспроможності позичальника є важливою складовою надання позик різних видів.

У зв'язку з особливостями української економіки та аспектами фінансового стану вітчизняних підприємств, фінансові установи змушені постійно переглядати та вносити корективи в свою кредитну політику.

Кредитоспроможність – це наявність у позичальника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки [1]. Оцінка кредитоспроможності позичальників є одним з найважливіших завдань банку, що є запорукою формування надійного кредитного портфеля і мінімізації кредитного ризику. Відсутність науково-обґрунтованих методів оцінки кредитоспроможності позичальника може призвести до погіршення фінансового стану чи загалом, банкрутства фінансової установи [2].

На сьогоднішній день існує чимало методик та підходів до визначення кредитоспроможності певного підприємства. Однак, більшість з них починаються з аналізу фінансового стану досліджуваного підприємства.

Першим етапом аналізу фінансового стану підприємства є оцінка ліквідності та платоспроможності.

Платоспроможність – це можливість підприємства своєчасно задовольнити платіжні зобов'язання. Ліквідність – здатність підприємства перетворити свої активи в грошові кошти для покриття боргових зобов'язань.

Для оцінки ліквідності підприємства необхідно порахувати такі коефіцієнти:

- Коефіцієнт поточної ліквідності;
- Коефіцієнт швидкої ліквідності;
- Коефіцієнт абсолютної ліквідності[3].

Таблиця 1 – Аналіз кредитоспроможності ПАТ «Козятинський м'ясокомбінат» за коефіцієнтами ліквідності (платоспроможності)

Коефіцієнти	2015 р.	2016 р.	Абсолютна зміна, тис. грн	Темп приросту, %
Коефіцієнт поточної ліквідності	8.9	8.35	-0.55	-6.18
Коефіцієнт швидкої ліквідності	4.65	3.49	-1.16	-24.95
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1.19	1.09	-0.1	-8.40

Отже, як видно з таблиці 1 ПАТ «Козятинський м'ясокомбінат» є кредитоспроможним за показниками ліквідності. Зокрема коефіцієнт поточної ліквідності у 2016 році зменшився на 6.18%. Це негативна динаміка до зменшення. Зміна коефіцієнта до кінця року показує, що сума оборотних активів зменшилась на більшу величину, порівняно із сумою поточних зобов'язань. Показник значно більший 1, а отже підприємство прибуткове.

У 2016 році також спостерігаємо негативну тенденцію до зменшення швидкої ліквідності підприємства. Однак розраховані показники суттєво перевищують нормативне значення -1, що свідчить про готовність підприємства погашати свою заборгованість у короткостроковому періоді.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності зменшилося. У 2016 році коефіцієнт скоротився на 8.40%. Це пояснюється тим, що сума грошових запасів зменшується у порівнянні з сумою поточних зобов'язань.

Під фінансовою стійкістю підприємства розуміють його платоспроможність в часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та залученими засобами. Фінансову звітність підприємства характеризують за допомогою наступних показників.

До основних факторів, що визначають фінансову стійкість підприємства, належить фінансова структура капіталу (співвідношення позикових і власних коштів, а також довгострокових і короткострокових джерел коштів) і політика фінансування окремих складових активів (насамперед необоротних активів і запасів) [4].

Таблиця 2 – Аналіз кредитоспроможності ПАТ «Козятинський м'ясокомбінат» за коефіцієнтами фінансової стійкості

Коефіцієнти	2015 р.	2016 р.	Абсолютна зміна, тис. грн	Темп приросту, %
Коефіцієнт фінансової незалежності	3.26	3.4	0.14	4.29
Коефіцієнт фінансової залежності	0.008	0.004	-0.004	-50.00
Коефіцієнт фінансової стабільності.	2.38	2.17	-0.21	-8.82
Коефіцієнт залежності підприємства від довгострокових зобов'язань	1.053	1.06	0.007	0.66
Коефіцієнт ділової активності	0.95	0.94	-0.01	-1.05

Згідно розрахункам, наведеними у таблиці 2, ПАТ «Козятинський м'ясокомбінат» є кредитоспроможним. Зокрема коефіцієнт фінансової незалежності має позитивну динаміку до зростання. темп приросту склав 4.29%. Це врешті решт призводить до збільшення числа зобов'язань, які підприємство може виконати за рахунок використання власних коштів. Також при зростанні цього показника збільшиться незалежність підприємства від залучених коштів.

Коефіцієнт фінансової залежності має позитивну динаміку до спадання, темп приросту склав 50.00%. Цього і слід було очікувати, адже показник є оберненим до попереднього. Тому при зростанні коефіцієнта фінансової незалежності цей коефіцієнт спадає.

Така тенденція є негативною для показника фінансової стабільності. Як бачимо з розрахунків, значення показників у 2015 і 2016 роках відрізняються. Темп приросту коефіцієнта за 2016 рік становить -8.82%, що свідчить про перевищення суми запозичених коштів над власними. Це свідчить про погіршення фінансової стійкості підприємства.

Як бачимо, коефіцієнт залежності підприємства від довгострокових зобов'язань має негативну динаміку до зростання. У 2016 році значення показника не суттєво зменшилося, залежність підприємства від довгострокових зобов'язань збільшилась.

Маємо негативну динаміку до зменшення показника ділової активності. Це свідчить про те, що використовуване майно підприємства з часом починає приносити менший прибуток. Як бачимо, до кінця року прибуток скоротився на 0.01 гривні. Це свідчить про не ефективне використання майна підприємства.

Проведемо аналіз фінансового стану підприємства за показниками рентабельності

Рентабельність як показник дає уявлення про достатність чи недостатність прибутку порівняно із іншими окремими величинами, що впливають на виробництво, реалізацію і взагалі на фінансово-господарську діяльність підприємства [4].

Таблиця 3 – Аналіз кредитоспроможності ПАТ «Козятинський м'ясокомбінат» за показниками рентабельності

Показники	2015 р.	2016 р.	Абсолютна зміна, тис. грн	Темп приросту, %
Рентабельність операційної діяльності	7.2	10.66	3.46	48.06
Рентабельність господарської діяльності	5.99	9	3.01	50.25
Коефіцієнт загальної рентабельності	14.47	14.66	0.19	1.31
Коефіцієнт рентабельності активів	18.39	27.85	9.46	51.44
Рентабельність власного капіталу	23.17	29.48	6.31	27.23
Рентабельність залученого капіталу	528.12	504.55	-23.57	-4.46
Рентабельність витрат	16.92	20.19	3.27	19.33
Рентабельність продажу	5.63	8.19	2.56	45.47

Рентабельність операційної діяльності показує скільки отримано прибутку від операційної діяльності з однієї гривні операційних витрат. Спостерігається позитивна динаміка до зростання показника, темп приросту у 2016 році склав 48.06%.

Рентабельність господарської діяльності - відношення загального фінансового результату від звичайної діяльності до витрат підприємства і показує, скільки отримано прибутку від господарської діяльності з однієї гривні загальних витрат. Спостерігається позитивна динаміка до зростання прибутку від господарської діяльності на 1 грн загальних витрат.

Рентабельність операційної діяльності показує скільки отримано прибутку від операційної діяльності з однієї гривні операційних витрат. Спостерігається позитивна динаміка до зростання показника, темп приросту у 2016 році склав 48.06%.

Рентабельність звичайної діяльності показує скільки отримано прибутку від звичайної діяльності на одну гривню звичайних витрат. Показника немає, так як фінансовий результат від звичайної діяльності відсутній.

Рентабельність господарської діяльності - відношення загального фінансового результату від звичайної діяльності до витрат підприємства і показує, скільки отримано прибутку від господарської діяльності з однієї гривні загальних витрат. Спостерігається позитивна динаміка до зростання прибутку від господарської діяльності на 1 грн загальних витрат.

Коефіцієнт загальної рентабельності - показує розмір чистого прибутку з однієї гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Спостерігається позитивна динаміка до зростання чистого прибутку з однієї гривні чистого доходу від реалізації продукції. у 2016 році темп приросту показника склав 1.31%.

Коефіцієнт рентабельності активів характеризує величину отриманого прибутку в розрахунку на одну гривню активів підприємства, які постійно знаходяться на його балансі. Спостерігається позитивна тенденція до зростання показника, темп приросту за 2016 рік склав 51.44%.

Рентабельність власного капіталу характеризує величину отриманого прибутку (збитку), отриманого на одну гривню власного капіталу підприємства. У 2016 році темп приросту показника склав 27.23%.

Рентабельність залученого капіталу показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню залученого капіталу. Спостерігається негативна динаміка до зменшення показника, темп приросту у 2016 році становить -4.46%.

Рентабельність витрат характеризує розмір валового прибутку, одержуваного підприємством в розрахунку на одну гривню витрат, понесених при формуванні собівартості продукції. Спостерігається позитивна динаміка до зростання показника, темп приросту у 2016 році склав 19.33%.

Рентабельність продажу, яка показує величину чистого прибутку або ж збитку, що надходить підприємству в кожній гривні від продажу продукції, товарів, робіт, послуг. Спостерігається позитивна динаміка до зростання показника, темп приросту за 2016 рік склав 45.47%.

Отже, аналіз кредитоспроможності ПАТ «Козятинський м'ясокомбінат» показав, що підприємство є досить кредитоспроможним, оскільки воно є ліквідним, фінансово стійким та таким, що спроможне виконати свої зобов'язання.

На наш погляд, здійснений аналіз кредитоспроможності саме за трьома групами показників дозволяє отримати всі необхідні дані на підставі яких можна приймати відповідне рішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глосарій банківської термінології [Електронний ресурс]. – Національний банк України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123417

2. Фурик В. Г. Комплексна оцінка кредитоспроможності підприємств-позичальників комерційним банком / В. Г. Фурик, Т. К. Калугаряну // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2014. – № 6. – С. 63-68

3. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. / За заг. ред. Школьник І.О. [І.О. Школьник, І.М. Боярко, О.В. Дейнека та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.

4. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с.

5. Єпіфанова І. Ю. Інноваційна діяльність як чинник конкурентоспроможності підприємств / Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Цвик О. Г. // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – №4. – С. 5 – 8.

Олександр Григорович Цвик - студент групи МОф-13, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: gancster4@gmail.com

Науковий керівник: В'ячеслав Васильович Джеджула – доктор екон. наук, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет.

Oleksandr G. Tsvyk - Department of Management and safety of business, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: gancster4@gmail.com

Supervisor: Vyacheslav V. Dzhedzhula - Doctor of Economics, Professor of Department of Finance and innovative management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia